

Põrgu langemine
ja
mesti tärkamine.
Ime-lugu.

Krahv Leo Tolstoi järel T. Kuusik.
Teine trükk.

Tallinnas, 1907.
Trükitud S. Suksipa kooliga

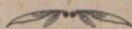

Põrgu langemine
ja
mesti tärkamine.

Ime-lugu.

Krahtu Leo Tolstói järele T. Kuusik.

Teine trükk.

Tallinnas, 1907.
Trükitud R. Lufsepa kulguga.

Erükitud W. Antje trüfiflojas, Tallinnas

Графъ Лео Толстой.

I.

See oli sel ajal, kui Kristus maa peal inimestele oma õpetust ilmutas.

See õpetus oli nii selge, ja tema järele elamine nii kerge, ja nii silmanähtavalt peastis ta inimesi kurjast, et otse võimata oli seda vastu võtmata jätta, ja misgi vägi ei jõudnud selle õpetuse laialilagunemist takistada ega tema läiku tagasi hoida.

Beltsebul, see kõikide kuradite isa ja kaskija, oli väga ehmatanud. Ta nägi selgesti, et ta võimused inimeste üle jäädavalt lõpeb, kui Kristus oma õpetusele kindlaks jääb, sellest iial enam ei tagane, seda ära ei jalga.

Jah, wanapagan oli väga ehmatanud, kuid ei heitnud meelt ära, vaid äsfitas aina oma sõnakuulelikka sulaseid, wariseriisi ja kirjatundjaid, taga, et nad Kristust rohkem püüaksivad pahandada ja piinata, ka tema jüngritele andis paharet nõuu oma õpetaja juurest putkama panna ja teda hoopis ükfinda jätta.

Saatan lootis, et häbistaw surma otsus, söiklemine, jüngrite poolt mahajätmine ja wiimaks weel need hirmsad ihu ja hinge piinad ning see kohutaw surmanuhtlus nii palju mõjuvad, et Kristus wiimasel filmapilgul oma õpetust ära jalgab. Sünnib aga arajalgamine, siis on sarnase õpetuse jõud iseenesestgi kadunud.

Uji jai ristisambas otsustatud. Ja kui Kristus

hüüdis: „Minu Jumal, minu Jumal, miskäraast oled Sa mind maha jätnud!“ siis hõiskas Beltsebul.

Ta kahmas ruttu need wangirauad, mis Kristuse jaoks oliwad valmistatud ja pani omale jalgu, et proovi teha, kuda raudu nii seadida, et neid milgi kombel wallali teha ei saaks, kui neid Kristuse ümber pannakse.

Uga korraga kajasivad ristisambast sõnad: „Jsa, anna neile andeks, sest nemad ei tea, mis nad teewad!“ Ja selle järele hüüdis Kristus: „See on lõpetatud!“ ja heitis hinge.

Nüüd märkas Beltsebul, et ta kõik oli kautunud.

Ta tahtis oma jalgu raudadest wabastada ja jooksu panna, aga ei jaksanud kohastgi liikuda. Rauad nagu sulasivad temaga ühte ja hoidsid ta jalad tinni. Ka püüdis mehile lendu tõusta, aga tiivad ei kerkinud.

Ja Beltsebul nägi, kudas Kristus hiilgawas walguses järades põrgu wärawate wahale seisma jäi, nägi, kudas sealt patused Adamast kuni äraandja Juudaseni wälja tuliwad, nägi, kudas kõik kurjad waimud tulijel jalul laiali jooksiwad, nägi ka seda, kudas põrgu müürid ilma mürinata iga nelja ilma taare poole maha langesiwad.

Kauem ei suutnud pimeduse würst seda wälja lannatada, ta wilistas nii, et luust ja lihast läbi leikas ja langes siis läbi pragunenud põrgu põhja kõige sügawama sügawuse sisse.

II.

Läks mööda 100 aastat, 200 aastat, 500 aastat.

Beltsebul aega ei lugenud. Tema ümber walitjes pilkane pimedus ja hauawikus. Ta lamas liikumatalt

ja püüdis ei põrmugi enam selle peale mõelda, mis oli olnud, kuid siiski mõtles ta ja vihkas kõigest hingest seda, kes tema hukatuses süüdlane oli, ehk ta sellele küll midagi parata ei võinud.

Uga korraga — paharett ei mäletanud ega teadnud sugugi, kui palju aastasadajast sest ajast mööda oli läinud — kuulis ta enda kohal üleval healesti: sealst kostusivad nagu jalgade trampimine, hoigamised, hüüded ja hammaste kiristamine.

Beltsebul tõstis oma pead ja hakkas kuulatama.

Seda, et põrgu pärast Kristuse võitu veel toibuda oleks võinud, ei usaldanud Beltsebul uskuda, kuna aga jalgade müdin, hoigamised, hüüded ja hammaste kiristamine kord-korralt ikka selgemaks läksivad.

Beltsebul fergitas keret, tõmbas oma karwased jalad, millel käjad otsas olivad, kõhu alla kagarasse (imestades nägi mehike siin, et rauad iseenesest jalgadelt maha langešivad), lehwitask siis wabalt tiibu ja lastis wilet kuulda, niisugust wilet, millega ta endistel aegadel oma sulaseid ja abilisid enese ümber kokku kogus.

Wanapagan ei jõudnud veel hinge tagastigi tõmmata, kui ta pea kohale auk tekkis, mille läbi punane tuluke walgatas.

Läbi augu tungiswad selle järele kuradid jalga kaupa, üksteist tõugates ja litsudes, alla sügamusesse ja kükitasivad seal oma walitseja Beltsebuli ümber maha, nagu rongad raipe ümber.

Kuradid oli siin suuri ja weikseid, paksusi ja kõhnu, pikkade ja lühikeste sabadega, terawate, sirgete ja kõwerate sarwedega.

Üks weike paharet, kes üsna Beltsebuli nina all kükitask, paistis teiste hulgast iseäranis wälja. Tal oli lühikene mantel õlade peal, kuna ta läikis süsimust

ihu muidu üsna paljas oli; nägu oli mehikejel üm-
margune ja ilma habemeta, isegi wurrud puudusiwad,
aga selle asemel oli tal määratu suur ettepoole rippum
rabamagu ees: ta tulised filmad keerlesiwad peas, ford
ajas ta nad pungi, ford tõmbas jälle sügawale pealuu
sisse, selle juures alalõpmata hirwitades ja oma pika
peene sabaga sinna-tänna mehikides.

III.

— Mis see müra tähendab? küüsis Beltsebul üles-
poole näidates. — Mis seal on?

— Eks seesama, mis ikka, kostis läikiv-must
kurat, kellel lühike mantel õladel oli.

— Kas siis patuseid ilmas weel on? päris
Beltsebul edasi.

— Balju, wastas weike hirwitaja.

— Aga kuidas siis selle õpetusega jäi, selle nime
ma nimetada ei taha?

Mantliga kurat tõmbas hambad weel rohkem
irewile, ja ka teiste kuradite seas käis tasane naeru-
kahin läbi.

— See õpetus meid ei sega. Nemad tema sisse
ei usu, tõendas paks paharet.

— Aga see õpetus ometi peastab neid meie käest
ära, ja pealegi kinnitab ta seda oma surmaga.

— Ma muutšin selle õpetuse ümber, ütles mant-
liga kurat, kärmesti sabaga wastu põrandat patsutades.

— Kuidas ja ümber muutsid?

— Muutšin nii ümber, et inimesed mitte tema
õpetust ei usu, waid minu õpetust, mida nad tema
nimega nimetawad.

— Kuidas sina seda siis tegid? küüsis Beltsebul.

— See läks üsna iseenesest. Ma ainult arwitasin tagant.

— Jutusta mulle seda lühidalt, nõudis wana-pagan.

Lühikeste mantliga kurat lasi pea longu ja waihis, nagu tahaks ta meelde tuletada ning algas siis pikalt:

— Kui see hirmus sündimus juhtus, et põrgu ära häwitati ja meie isa ning kaskija meist eemale põgenes, siis läksin mina neisse kohtadesse, kus seda õpetust kuulutati, mis meid peaaegu hukka oli saatmas.

Ma tahtjin näha, kuidas need inimesed elawad, kes seda õpetust täidawad. Ja ma nägin, et inimesed kes selle õpetuse järele elasiwad, täiesti õnnelikud ja meiesugustele hoopis ligisaamata oliwad. Nemad ei wihasstanud kunagi üheteise peale; ei lastnud ennaft kunagi naisterahwa iludusest meelitada; elasiwad nad wallali, siis oli see ka täiesti wallali, wõttis aga keegi naise, siis pidas ta ka ainult ühe naise; oma warandust kellegil ei olnud: kõik oli neil ühine; pealetungijatele nad wastu ei hakkanud, waid tasusiwad kurja aina heaga. Ja nende elu oli nii hea, nii meelitaw. et teised inimesed ikka enam ja enam nende kilda langesiwad.

Seda nähes mõtlesin ma, et kõik on meil kadunud ja tahtjin juba minekut teha.

Nüüd aga sündis midagi; iseenesest ei olnudgi see suurem asi, kuid mulle näitas ta tähelpanemise wäärt olewat, ja ma jäin paigale.

Lugu seisis selles, et nende inimeste hulgas kahte feltti, isikuid leidus: ühed arwasiwad, et kõik waja ümber löigata ja et tapaohwreid ei tohi süüa; teised aga arwasiwad, et seda sugugi waja pole, et wõib ka ümberlõikamatta olla ja kõik süüa.

Nüüd hakkasin mina tööle. Ma puhusin niihästi ühele kui teisele kõrwa, et jarnane wähe wäga tähtis on ja et kumgi pool järele anda ei tarwitse, puutub ju asi Sumalateenistusesse. Ja nemad uskusiwad mind ning waidlused läksiwad lord-korralt terawamaks. Juba hakkaswad nad wastastikku üksteise peale wi-hastama, ja siis puhusin ma neile ette, et igaüks wõib ju oma õpetuse tõsidust imetegudega tõendada.

Eht see küll silmanähtaw oli. et imetegudega õpetuse tõsidust tõendada ei saa, siisgi tahtis igamees oma asjas ikka õigem olla; just selle tõttu uskusiwad nad mind, ja ma tegin neile imetegusi.

See ei olnud sugugi raske, sest nad uskusiwad ju, kõik, mis nende soowiga ühte läks, j. o. ükjinda tõe sees wiibida.

Ühed rääkiswad, et nende peale tulnud tulekeeled maha, teised rääkiswad, et nemad näinud furnud õpetajat palest palekse ja weel palju muud selle jarnast.

Nad mõtlesiwad seda wälja, mida olemas ei olnudgi ja waletasid selle nimel, k's meid walekikudeks nimetas; nad waletasiwad niisama hästi nagu meiegi, ilma et seda isegi tähele oleks pannud. Ühed rääkiswad teistele: teie imeteod ei ole eht, waat meie omad on eht imeteud. Teised aga tõendasiwad omalt poolt: ei, teie omad ei ole eht, waat meie omad on eht.

Nii edenes hästi, aga ma kartsin, et pärast aga jaawad nad pettusest aru, sest asi oli ju liig silmapaistew, ja sellepärast mõtlesin ma „koguduse“ wälja. Kui nad juba koguduse sisse uskuma hakkasiwad, siis jäin mina rahule: siis olin mina kindel, et meie oleme peastetud, et uus elu pörgus on tärkanud.

IV.

— Mis aji see „fogudus“ on? küüis Beltsebul furjal toonil, sest ta ei tahtnud uskuda, et tema teendrid temast targemad mõikšivad olla.

— Foguduseks nimetakse seda, et kui inimesed walestawad ja tunnawad, et neid ei ušta, siis wõttawad nad alati Jumala endale tunnišmeheks ja ütlemad: „Jumala eest se on tõi, mil marägin,“ — see ongi see fogudus, aga ainult selle iseäraldusega, et inimesed kes endid foguduseks tunnistawad, tõendada püüawad, nagu ei mõikšgi nad enim ekšida. Sellepärast ütlegu nad mišjugust rumalust iial tahes juust wälja, ei wõi nad seda enam tagasi wõtta.

Fogudus asutakse järgmiselt: inimesed tõendawad iseendile ja teistele, et nende õppetaja on Jumal ise, ja et see Jumal selleks, et temast antud õpetus mitte waleste nimber seletud ei saaks, iseäralikka inimesi on walinud. Need iseäralikkult walitud mehed ainult wõiwad kas isklikultl ehk jälle omalt poolt wahitud inimeste läbi, teistele Jumalikka õppetust õieti seletada.

Nõnda arwawad inimesed, kes ennast foguduseks luemad, endid alati tõe sees wiibiwad, mitte sellpärast, et see, mida nad kuulutawad, tõde on, waid sellepärast, et nad endid ainumateks seaduslikkudeks jüngrite jüngrite jüngrite jüngrite jüngrite jüngriteks peawad ja sedawiisi wiimaks oma õpetaja — Jumala enese jüngriteni ulatawad. Ka siin oliwad mehed kimpus, nagu imetegudesgi, sest igauks püüdis ühel ja seljamal ajal tõendada, et tema fogudus see ainum tõšine fogudus on, ja foguduse peale saigi õpetus põhjendatud, kui rumal see mõnikord ka ei olnud. Kuid rumalusest taganeda polnud wõimalik: peeti ju fogudust

eksimataks, rääkijavad küll selle kohta teised, mis iial tahtjivad.

— Mikspärast siis kogudus seda õpetust meie kasuks ümber seletas? küsis Beltsebul.

— Seda tegivad nad sellepärast, seletas mantliga kurat edasi, — et nad sarnasel viisil teiste inimeste saatuste otsustajateks saivad ja nende üle kõrgemat võimu omandajivad. Nad tunnistajivad ju endid ainumateks Jumala seaduse seletajateks ja jõudjivad ka teisi seda uskuma panna. Tähendatud võimu kätte saades läkijivad nad, nagu arvata võis, forraga uhkeks, hakkajivad juuremalt jault laia teed tallama, selle läbi inimeste pahameelt ja waenu oma peale tõmmates.

Waenlaste vastu võitlemisets ei tarwitanud nad muud sõjariista, kui ainult wägivalda, mille pärast nemad kõike neid, kes nende võimu maksmaks ei tunnistanud, tagajiusama, nuhtlema ja põletama hakkajivad,

Nõnda jattujivad nad sarnasesse seisuforda, et tahes ehk tahtmata seda õpetust nõnda pidiwad seletama, kuidas see nende paha elu wabandamisets sünnis oli, ja nende õelaid tegusi, mida nad oma waenlaste vastu tarwitajivad, uagu pehmendas. Just nii nad tegivadgi.

V.

— Aga siisgi oli see õpetus nii lihtne ja selge, tähendas Beltsebul uuesti sest ta ei tahtnud weelgi uskuda, et tema sulased seda forda saatjivad, mis temale enesele meeldegi ei tulnud, — selle teistmoodi seletamine näitas ju täitsa võimata olemat. „Käi

teistega niisama ümber, nagu ja soowid, et sinuga ümber käidakse" — noh, kuidas ja seda teist moodi seletad?

Selleks tarwitasiwad nad, minu nõuandmise järele, mitmesugust wiisi, wastas mantliga kurat, — Znimestel on üks niisugune muinasjutt, kudas hea nõid inimest kurja eest peasta katsub. Selleks muudab ta tema nisu iwakeseks, ja siis tuleb tige nõid, kes ennast kuffeks on moonutanud, ja tahab sedaiwakesest ära nokkida. Juba on lugu iwakesega kaunis täbar, kui korraga hea nõid terwe wafa täie muid teri selle inimest-iwakese peale maha puistab. Ja waata imet: tige nõid ei jälga kõiki teri ära süüa ega oska ka seda ühte hulga seast leida, mis tall waja oli.

Just niisamuti tegiwad ka need juured kogudusemehed selle õpetusega, kes ütles, et kogu seadus selles seisab: tee teisele seda, mida ja soowid, et sinule tehtaks,

Jah, nii see lugu läks: nad tunnistasiwad 49 raamatut pühaks kirjaks, milles Jumala seadus täielikult sees seisab; iga sõna neis raamatutes olla Jumala oma, nimelt püha waimu töö. Nemad puistawad lihtsa arusaadama tõe peale nii palju eba-tõdesi, neid ise weel pühakirjalisteks ülendates, et otse mõimataks sai kõiki wastu wõtta, samati ka seda tõe leida, mida inimestele tarwis läks.

See oli neil meestel see esimene wiis.

Teine wiis, mida nad üle tuhande 'aasta kaunis hästi tarwitasiwad,' seisab sellas, et nad lihtsalt kõik need maha tapawad, kes tõtt awaldada tahawad. Niisugused hakkab see pruuk juba moodist wälja jäema, aga ära nad seda hoopis ei kauta. Awalikult neid inimesi küll enam ei põletata, kes tõtt awaldada katsuwad, kuid nende elu kihwtitatakse teisel teel ära, nende peale

pefjetatfe niipalju feelt, et ainult harwa mõned oma juud ülekohtu noomimisefks lahti julgewad teha. See on fee teine wiis.

Kolmas wiis aga feifab selles, et nad, endid kogudustefks, fee tähendab patuta iifitutefks tunnistades, mõnikord otfe pühafirja wastu õpetawad ja feletawad, kui feda aga neile nende fajuks waja on.

Kuidas nende jüngrid ehk järelkäijad aga neift risti ja rästi käimateft feletusteft jagu faawad, fee pole nende afi: faagu aru kuidas tahawad ehk mõif-tawad. Näitufefks kirjäs on üteldud: üks on teil õpetaja, fee on Kristus; ärge maa peal kedagi muud endi ifaks nimetage, feft üks on teil Ifa, kes taewas on. Ja ärge nimetage fiin kedagi õpetajateks, feft üks on teil õpetaja ja juhataja — Kristus.

Aga nemad räägiwad: meie oleme üfji päini ifad ja meie oleme üfjinda inimefte õpetajad. Ehk jälle, kirjäs feifab: kui fa tahad palwet teha, fiis palu üfjinda falajas ja Jumal kuuleb fiind, — aga nemad õpetawad, et tarwis on templites kõigil koos palwetada, laulu ja muufika faatel. Ehk jälle, kirjäs feifab: milgil wiifil ärge wanduge, aga nemad õppetawad, et waja on üle-mate alla wanduda, neile igas afjas tingimata sõna-kuulmift tõutates, nõudgu need ülemad, mis iial tahawad. Ehk nagu üteldud on, ja ei pea mitte tapma, aga nemad õpetawad, et sõjas ja kohtu järele wõib küll ja peabgi tapma.

Sellega lõpetas mantliga kurat oma juttu, tõm-bas filmad fügawale pealuu fiifse ja ajas hambad nii irewile, et juunurgad kõrwadeni ulatafiwad.

— See on wäge fena, fiitif Beltfebul muigutates, mida nähes terwe kuradite kari laginal naerma, haffas.

VI.

— Kas teiegiis tõesti iffa endist wiiji weel hoo-
rajaid, riisujaid ja tapjaid on? küüis Beltsebul juba
üüna röömsal tujul,

Kuradid, kes oma peamehe löbusa oleku tõttu ka
nagu uut elu saivad, hakkawad kõik korraga rääkima,
igamees püüdis ennaft Beltsebuli ees iseäralikult üles-
näidata.

Mitte enam endist wiiji, waid palju rohkem kui
enne, kirjendas üks.

— Hoorajad ei mahugi nüüd enam endistesse
jauskondadesse, lähistas teine.

— Kõwliid ja riisujaid on nüüd palju õelamad
kui enne, hõikas kolmas.

Meie ei jõua enam tapjate kupaatuskatla alla puidgi
muretseda, mõirgas neljas.

— Urge rääkige kõik korraga, kostku ainult see,
feda ma küün. Kes on kiimaluse kurat? Kelle hooleks
on hoorust edendada? Noh, see astugu wälja ja
kõnelegu, kuidas ta oma ametiga nüüd selle jüngerite
hulgas edasi saab, kes naisti wahetada ei lubanud ja
pealegi weel ütles, et naisterahwa peale ei tohi himus-
tades waadatagi. Noh, kelle hooleks on hooraclu?
Kes on kiimaluse kurat?

Mina see olen, kostis üks naise sarnane, turtis-
junud näuga ja ilusa suuga tõmmu kurat, oma taga-
otja peal Beltsebuli poole edasi nühtides, mille juures
ta ise alalõpmata moffi mugis.

See weite naiskurat ronis teiste hulgast tüki
maad ette ja kükitas üüna wanapagana nina ette maha-
Siis käänas ta oma peakese teise külje peale, tõmbas
jaba, mille otjas karwane tops oli, läbi tagumiste jal-

gade ja hakkas peenitse, laulu healega kõnelema, selle juures ise sabaotsaga alalõpmata liputades.

— Seda teeme meie, ütles ta, — wahest wana wiisi järele, nagu ja, meie isa ja walitseja, seda isegi weel paradiisis tarwitasid, mille läbi terve inimesesugu meie meelewalla alla sattus, ja ta uuel wiisil, mida mida kiriku wiisiks nimetatakse. Selle uue, kirikliku wiisi asi käib nii: meie tõendame inimestele, et päris abielu mitte selles ei seis, milles ta tõest seisab, s. o. meesrahwa ja naisterahwe ühendamisest, waid selles, et kõige paremad riided selga panna, siis ühte juurde äraehitud hoonesse minna ja seal selle tarwis walmistatud iseäralised mütsid pähe panna ning siis mitmejuguuste lauluhelide saatel kolm korda ümber laua käia. Meie tõendame inimestele, et see just nimelt see päris abielu ongi. Ja nad usuwad ning armawad sellepärast üsna loomulikult et iga teine ühendus meeste- ja naisterahwa wahel, ilma sarnase wigurdamiseta, hoopis lihtne lõbutsemine on, mis wähe- matgi kohustust kellegi peale ei pane, see olla nagu terwise nõudmise täitmine, ja sellepärast teewad nad seda ka ilma wähemagi piiri pidamiseta, kuhjaga, et aga lõbu teha.

Naiskurat läänas siin oma turjunud näu teisele poole ja wakis, nagu ootaks, kudas tema sõnad wana- mehe peale ka mõjuwad.

Beltsebul noogutas rahuloldawalt peaga, ja libe- kelne kuradikene kõneles edasi:

— Sell wiisil jõuame meie hästi edasi. Ka tar- witame selle juures wahete wahel endist, paradiisis omal ajal pruugil olemat, teeldud wilja söömise wiisi mis uudishimn peal põhjeneb.

— Wiimase tähendusena tahtis weike libekeel, nagu näha, oma peremehele head meelt teha.

— Sedawiisi armawad nüüd inimesed, jutustas naiskurat edasi, — et nad ka pärast weel kiriklikult küllalt auusasti wõiwad abielusse astuda, ehk nad küll enne mitme ja mitme naiSTERAHWAGA ühenduses on olnud. Nõnda wahetawad nad naiti sadade kaupa ja harjuwad nii hooraeluga ära, et ka pärast kirikliku laulatamist endist wiisi ulaelu elawad. Kui aga juhtub, et kiriklise abielu poolt mõned kitsendawad nõudmised ette tulewad, siis seawad nad asja nii, et teist forda ümber laua käiakse, mille läbi esimene käimine tühjaks luunistatakse.

Selle peale jäi naiskurat wait, pühkis sabaotsaga ila suunurkadest koomale, käänas pea jälle teise külje peale ja hakkas üksijalmi Beltsebuli otsa wahtima.

VII.

— Lihtsalt ja hästi, ütles Beltsebul.

— Seda kiidan ma tubliks. Aga kes riisujaid kamandab.

— Mina, kostis üks suurte, kõwerate sarwedega jäme kurat teiste hulgaft wälja astudes. Kõle pikad tutjud, mille otsad ülespoole keeratud oliwad, ehtijiwad ta ninaalust, kuna kätte asemel määratumad, kõwerad käpad oliwad.

See kurat pidas ennaft eht sõjamehe kombel üles, keerutas mõlemate käppadega oma tutjusi ja ootas küsimust.

— See, kes põrgu ära häwitas, ütles Beltsebul, — õpetas inimesi elama, nagu linnufesi taewa all ja kästis sellele, kes jinult järki palub ehk ära wõtta

tahab, ka kuue anda, ja ütles weel, et kes õndjaks tahab saada, see peab oma waranduse ära jagama. Kuidas te siis neid inimesi weel riisumisele saate meelitada, kes jarnast õpetust on kuulnud?

— Meie toimetame seda nii, ütles murrudega furat, uhkesti pead püsti ajades, — nagu seda meie isa ja^m käskija Sauli kuningaks walimise ajal tegi. Just nagu sell ajal, nii puhume meie ka nüüd inimestele jarnast armamist sisse, et kasulikum on endid ühest teatavast isikust riisuda lasta, temale selleks täielikku wõimust kätte andes, kui üksteise wastastikku riisumist hoopis maha jätta. Ja need inimesed, nende abimehed ja nende abimeeste abimehed riisuwad rahwast takistamatalt edasi.

Selle juures pannakse harilikelt niisugused seadused ja korraldused maksma, mille järele laiskust pidaja wähemus igatahes ja ilma karistamata töötajat enamust riisuda wõib.

— Nagu meie kallid isa ja käsjuandja sellest näeb, on meitest tarwitaw teguwis juba wanast ajast tuttam. Uudist selles on ainult niipalju, et meie selle wiisi enam üleüldiseks muutšime, rohkem warju peitšime, teisi rohkem maa suuruse ja aja pituse poolest laiendatšime ja kindlamaks tegime.

Enam üleüldisemaks muutšime meie selle wiisi sellega, et enne wanast inimesed ise oma tahtmisel selle woli alla heitšiwad, seda need walitšiwad, nüüd aga tahes ehk tahtmata juhtumise hooleks jääwad. Oma tahtmisel ei walita enam kedagi ülemaks, waid heida alla, kellele juhtub.

— Rohkem warju peidšime meie tähendatud wiiji sellega, et riisutawad endi riisujaid nüüd nii fergesti

ei näe, kõik sünnib maksude maksmise läbi, iseäranis
 laenuvõtjate maksude nime all. Jah, kõik on toredasti
 korraldatud.

— Ma suuruse poolest laiendamine meie seda viisi
 sellega, et nõndanimetatud kringlased mitte enam oma
 vähemaid ega väetamaid ei riisu, vaid kes kõiki teisi
 võeraid rahwaid, kellel aga midagi võtta on. Ja seda
 teevad kringlased ise väga mitmesuguste imeliste põh-
 juste varal enamasti ikka ristiusu laialilautamise
 nime all.

— Aga pikkuse järele laiendamine meie oma uut
 viisi endise vastu sellega, et mitmesuguseid seltskond-
 lisi ja riiklisi laenuvi toime panime: nüüd ei saa, tähend-
 datud laenude mõjul mitte ainult praegu elavad
 inimesed üksi, vaid ka tulewased põlvned paljaks
 riisitud.

— Kindlamaks tegime oma viisi selle läbi, et
 peariisujad nüüd puutumataks isikuteks luetakse, ja
 inimesed ei julge neile vastu hakata. Kord tein
 ma nalja pärast katset: upitajin üksteise järele: mitu
 kõige pimedamat ja liiderlikku naist pufile, kellel nende
 endi seaduste järele selleks vähematgi õigust ei olnud.
 Viimane neist ei olnud mitte ainult suur hoor, vaid
 ka hingewõtja, tappis oma mehe ja seaduslise paran-
 daja ka. Ja inimesed ei fiksunud mitte tema
 ninasõermid lõhki, nagu seda kõikide muude mehetap-
 jatega tegivad, vaid olivad talle väga palju aastaid
 alandlikud orjad, lubasivad temale ja tema suurele
 armuveste karjale mitte ainult inimeste wara, vaid ka
 nende wabadust riisuda.

— Aga tuleb nii wälja, et meie ajal awalikud
 riisumised, s. o. wägivaldne rahakoti äratõmba-
 mine, hobuse ärawõtmise ehk riiete röövimine wae-

walt aga üks miljoniline oja kõigist neist seaduslikest riisumistest on, mida isikud, kellel seks võimus käes, alalõpmata inimeste kallal korda saadavad. Meie ajal on riisumised, mõned weikesed ükifikud maha arwatud, täitja karistamata ja salajased ja röövimise himu on inimeste seas ülepea nii suureks läinud, et nende elu peaülesandeks riisumine ongi, mida ainult riisujate wastastikune wõitlemine wahete wahel takistab.

VIII.

— Pole wiga, see läheb kaunis kenasti, finnitab Beltsebul, — aga tapmised? Kelle hooleks on tapmisi forraldada?

— Minu hooleks, kostis hulga keskest wälja astuja weripunane kurat, kellel suured kihwad suust kaugele wälja ulatasiwad. Sarwed oliwad tall hästi terawad, ja jäme jaõa seis siis liikumata püsti.

— Kuidas sa siis selle jüngri si wõi järelkäijaid tapjateks teha saad, kes õpetas: ära tasu kurja kurjaga, jarmasta waenlasi. Kuidas sa neist inimestest tapjaid saad?

— Itka wana endise wiiji peal, wastas punane kärisewal, läbileikawal healel, — inimeste südamesse omakasju püüdmist, wihameelt, kadedust, kättemaksmise himu ja kõrkust külmates. Ka nende õpetajatega käime meie wanal kombel ringi tõendame nende, et kõige parem abinõu inimesi tapmisest ära wõerutada see on, kui õpetajad ise awalikult teiste tapjaid tapma hakkawad. Sel kombel ei saa meie mitte ainult hulga uusi tapjaid juurde, waid palju rohkem walmistame neid tulewikuks juba ette. Suuremal armul tapjaid on meie aga uus õpetus selle läbi annud ja annab

edasi, et ta fogudust eesimataks peab, kristlist abielu ülendab ja kõiti kristlasti Jumala ees ühesuguseks nimetab.

— Õpetus foguduse eesimatuselt andis meile endisel ajal kõige rohkem tapjaid. Inimesed, endid eesimata foguduse liikmeteks pidades, armastavad seda juureks patuks, kui tähendatud õpetuse waleseletajale lubati inimesi eesiteele meelitada, ja et seesuguste inimeste tapmine Jumala meelepäraline tegu on: ja nad tapawad terwed rahwad maha nuhtleawad ja põletawad sajanded-tuhanded inimesed ära.

— Naeruwärt oli selle juures see, et nuhtlejad ja põletajad neid inimesi, keda nad teise ilma saatawad meie, s. o. kuradite, sulasteks pidawad, kuna need aga tõepoolest meile kõigi kardetawamad oliwad, sest et nad päris tõeõpetusest aru saama hakkawad. Aga nuhtlejad ja tuleriitade peal põletajad, kes just tõepoolest nende alandlikud teenrid oliwad, pidawad endid foguni Jumala püha tahtmise täitjaks. Nõnda oli lugu wanal ajal; meie päwil saame aga wäga rohkesti tapjaid kristlaste abielu seaduse ja inimeste ühesuguseks kuulutamise läbi.

— Abielu seaduse õpetuse tõttu tapawad abikaasad üksteist ja emad lapsi. Mehed ja naised tapawad teineteist, kui neile mõned seaduslikud nõudmised wõi kirikliku abielu pruugid kitsendusi näitamad tegema. Emad aga tapawad lapsi juuremalt jault siis, kui see ühendus, millest lapsed tulewad, abieluks ei tunništata. Sarnased tapmise junniwad alataja ja ühel mõedul.

— Kristlaste õpetus inimeste ühesarnasest olefust junnitab tapmist järkude kaupa, aga selle eest on mahanottimine siis juba suur. See õpetus tõendab, et inimesed seaduse ees kõik ühesugused olla.

Paljaks riisunud inimesed aga tunnewad, et see tõsi ei ole. Nad näewad, et üteldaw ühesugusus seaduse ees ainult selles seisab, et riisujatel hõlbus oleks oma riisumise tööd edasi teha, kuna see riisutawale aga mitte hõlbus ei ole, ja sellepärast hakkawadgi nad wahest mäsutama ja tungiwad oma riisujate kallale. Ning siis algab wastastikku tapmine, mille läbi meie mõniford forraga kümned tuhanded tapjad saame.

IX.

— Aga tapmised sõjas? Kuidas teie sellega walmis saate, et selle jüngrid, kes kõigi inimesi ühe isa lasteks tunnistas ja oma waenlasi käskis armastada, et need teie pilli järele hakkawad tantjima?

Bunane furat ajas hambad irewile, lasteis suuist tuld wälja, lõi suures rõemutuhinas jämeda sabaga enesele wastu selga ja pajatas:

— Seda teeme meie nii: meie puhume igale rahwale jisse, et just tema see kõige parem rahwas maailma rahwaste hulgas on, „Deutschland „über alles*“, Prantsusemaa „über alles“, Inglisemaa „über alles“ Wenemaa „über alles“, ja et see rahwas (igal ühel oma nimi) teiste rahwaste üle walitsema peab.

— Et meie nüüd igale rahwale sarnast upsakust jisse puhume, siis tunnewad nad oma naabrite poolt alalõpmata hädaohtu lähinemat, walmistawad endid kaitsemisele ja turtsumad üksteise peale. Mida rohkem ühel pool kaitsemiseks ette walmistatakse ja turtjutakse,

---

*) Tuntud sakslaste enesekiituse laulu esimesed sõnad: „Sakfamaa käib üle kõige, üle kõige ilma peal“ jne.

feda rohkem sülitatakse ka teisel pool tuld ja jappi, ja wastastikune! vihawaen kaswab alalõpmata, endile kahjuks ja meile kasuks,

— Nõnda on nüüd kõik selle isiku õpetuse wastu-
wõtjad, kes meid omal ajal tapjateks nimetas, ise
alati ja suuremalt jault sellega ametis, et endid tap-
misele walmistada ja tappa.

X.

— See on kaunis kawalasti wälja mõteldud,
lausus Beltsebul tüki aja pärast. — Aga kuidas need
suured õpetatud mehed, kespettusest ju ometi wabad on,
feda ei näinud, et kogudus õpetust folgib, ja ei juh-
tinud teda mitte õigele teele?

— Nad ei wõi feda teha, kostis üks kindel heal
teiste hulgast, ja ette roomas tuhmjas-must kurat pika
mantli sees*). Tal oli lai madal otsaesine, kuiwetanud
liikmed ja suured laiad kõrwad.

— Miks mitte? küsis wanapagan furjasti, sest
musta kurabi kindel toon ei meeldinud talle.

— Kurjus aga ei kohutauud pika mantli meest
jugugi: ta istus pikkamisi ja rahulikult maha, ei küti-
tanud mitte nagu teised, waid seadis oma kõhnad
jalad Homikumaa wiiji järele risti ja hakkas sii
waiksel, sorawal keelel kõnelema:

— Nad ei wõi feda sellepärast teha, et ma nende
tähelpanemisi alati selle pealt kõrwale pööran, mis
nad teada wõiksid ja teadma peaksid ja koguni
finna juhin, mis neil sugugi teada tarwis pole ja mida
nad ilmašgi teada ei saa!

*) Simesel mantliga kurabil oli lühifene õlapealne man-
tel (peterine).

— Kuidas ja seda teed ?

— Olen aja jooksul seda mitmel viisil toimetanud ja toimetan edasi, kostis musta mantliga paharet. — Banal ajal tõendasin ma inimestele, et nende kõige tähtsam töö see oleks: Kolmainu palede wahelorda selgemalt välja uurida katsuda, niisama ka Kristuse lihaksisaamise saladust, Jumala omadusi jne. Ja nad arutasivad kõiki seda pikalt ja laialt, tõendasivad waidlesiwad ja wihastasiwad. Need arutamised wõtsiwad kõik nende aja nii kääst ära, et nad selle peale mahti mõteldagi ei saanud, kuidas elada waja. Ja sellepärast polnud neil ka waja seda teada, mis nende õpetajale elamise kohta oli rääkinud.

— Siis kui nad oma arutamistega juba nii sassis läksiwad, et keegi enam iseenesestgi aru ei saanud, siis andsin ma ühele seda nõu, et kõige tähtsam oleks kõik seda läbi uurida ja ära seletada, mis keegi inimene, nimega Aristoteles, kes tuhat aastat tagasi Greekamaal elas, oli kirjutanud Teistele aga andsin ma nõu niisugusi nõiatimi otsida, mille abil kulda wõiks teha, ja särast wedelikku, mis kõik haigused parandaks ja inimesed suremataks teeks. Ja kõige targewad ja enam õpetatud isikud inimeste hulgas kulutasiwad oma paremad waimuanded selle peale ära.

— Meile aga, seda see ei huiwitanud, andsin ma nõu, et kõige tähtsam oleks teada saada: kas maakera keerab ümber päikese, wõi keerleb päikene ümber maakera? Ja kui nad teada saiwad, et maakera keerleb, aga mitte päikene, ja weel välja rehkendasiwad, kui mitu miljoni wersta päikese juurest maakerani on, siis oliwad nad üpris rõemjad, ja sest ajast saadik õpivad nad tähtede kaugust weel hoolsamini edasi, ehk nad küll teawad, et nende kaugusel otja ei ole ega

olla ei mõigi, et tähtede arv ilmalõpmata juur on, ja et neil waja ei ole kõike seda teada.

Peale seda andsin ma weel nõu, tingimata teada katjuda saada, kuidas tekkiswad kõik loomad, kõik ussikejed, kõik taimed, kõik tillukesed olemused. Ja ehk neile seda küll sugugi tarwis ei ole teada ja küllalt selge, et mõimata seda kätte saada, sest elajaid on niisamuti arwamata palju kui tähtigi ilma ruumis, siisgi fulutawad nad nende ja teiste sarnaste looduse ilmutiste uurimiseks kõik oma waimujõuu ära ning panewad selle juures ise wäga imeks, et mida enam nad teada saawad, seda enam on neil waja teada saada ja seda suuremaks kaswab see hulk, mis neile teadmataks jääb.

— Ja ehk küll silmanähtaw on, et mida rohkem uuritakse, seda laiemaks uurimata ringkond kaswab, seda keerulisemaks uuritawad asjad lähewad ja seda vähem wälja uuritud teadused elusse kõlbawad, siisgi ei ehmata see neid sugugi; nad on oma töö tähtsuses täitsa kindlad, uurivad edasi, jutlustawd, kirjutawad ja trükiwad ning tõlgivad kõik oma arwamised ja uurimised ühest keelest teise. Suuremalt jault on need tõsielule kõlbmata asjad ja kui ongi harmasti kõlblikud, siis ainult vähemuse rikaste lõbuks ehk jälle enamuse waeste eluorra raskendamiseks.

— Et nad aga sellest märku ei saaks, mida neile tõesti waja on — see on eluseaduste kindlaks tegemist, mis ka Kristuse õpetuses äranäidatud on — sellepärast tõendan ma neile, et inimene waimuliku elu seadusi teada ei mõigi ja et iga usuõpetus, siin hulgas ka Kristuse oma, lihtsalt eksitus ja ebaus on. Päris eluõpetuse ütlen aga selles seisma, mida ma ise nende tarwis just wälja mõtlesin, selle nimi on sotsiologia ja tema

otstarbe on näidata, kui pahasti endised inimesed nii mitmejugustel aegadel elasivad.

— Selle asemel, et Kristuse õpetuse järele paremini elada katjuda, mõtlewad nemad, et tarwis ainult endiste inimeste elu uurida, millest siis üleüldised eluseadused wälja töötatakse, ja et paremini elamiseks neil waja ainult nende eneste poolt wälja mõeldud seaduste järele käia.

— Et neid selles eeskituses finnitada, jeks tõendan ma neile, et nõndanimetatud teadus põlweft põlwe edasi antud saab ja tema otsused ilmaeksimatad on.

— Niipea aga, kui teaduste tegelased endid ilmaeksimataks pidama hakkawad, nii kuulutawad nad ka, nagu see ju nende kohta siin päris loomulik on kindlateks tõdedeks sagedasti niijugusti asju wälja, mida kellegile waja pole ja mis lihtsalt lollused on. On nad, sarnased targad mehed, ford juba suust midagi ilma ette wälja puistanud, siis tagasi wõtmist enam ei ole, sest nad on ju eksimatad.

Jah, sellepärast ma räägingi, et niikaua, kuni nad seda teadust auustawad ja selle poole hoidwad, mida ma just nende tarwis wälja mõtlefin, nii kaua ei saa nad ilmaagi sellest õpetusest aru, mis meid peaeagu hukatusesse pidi wiima.

XI.

— Wäga hea! Tänan wäga, ütles Beltsebul, ja ta nägu löi hülgame. — Teie olete palga wäärt, ja ma saan teile auusasti tasuma.

— Aga kas meid siis hoopis ära unustasite? Kijendastwad mitmed healed läbisegamini, sest kuradisi oli järel küllalt weel: weikefi ja suuri, lihawaid ja lahjasi, kõwera jalgadega ja mitme, mitme karwalisi.

— Kes te' olete ja mis te' olete teinud? küüis-
manasarnwif nõudwalt.

— Mina, tehnikaliste täienduste furat!

— Mina, tööjautamise furat!

— Mina, teedetegemise furat!

— Mina, raamatutrükkimise furat!

— Mina, kunstide furat!

— Mina, arstiteaduse furat!

— Mina, hariduse furat!

— Mina laste kaswatamise furat!

— Mina, õige teele juhtimise furat!

— Mina, uimastuse furat!

— Mina, heategemuse furat!

— Mina, sotsialismuse furat!

— Mina, naiserahwa küüsimuse furat!

Nõnda kisendasiwad kõif forraga.

— Rääkige ütshawad ja lühidalt, hüüdis wana-
pagan.

— Kuule sina! pööris ta ennast tehnikaliste tööde
täiendaja poole.

— Mina tõendan inimestele, et mida rohkem
ja mida rutemini nad asju teewad, seda parem see
neile on. Ja inimesed, raske tööga oma elu häwitades,
teewad neid asju ikka rohkem ja rohkem, selle peale
waatamata, et neid asju nendel sugugi waja ei ole,
kes tegema sunnivad, kuna need neile aga kättejaa-
mataks jääwad, kes neid teewad.

— Hea! Noh, aga sina? pööris ennast Beltsjebul
tööjautamise furadi poole.

— Mina juhin inimeste tähelpanemist selle peale,
et masinatega palju rutem wõib asju teha, mille
pärast waja on inimesti masinateks muuta, ja nad täi-

dawad seda, ja inimesed, kes masinatels on muutetud
 wihkawad neid, kes neid tööriistadeks muutawad.

— Ka see oli tubli! Aga sina? päris Beltsebul
 teedetegemise kuradilt.

— Mina tõendan inimestele, et neile endi kasuks
 waja on, mida rutem, seda parem, ühest kohast teise
 sõita. Ja inimesed, selle asemel, et teatud kohtade
 peal oma elujärke parandada, wiidawad oma aja suu-
 remalt jault ühest kohast teise sõitmisega ära.

— Beltsebul kiitis ka seda tegelast.

— Nüüd astus raamatutrükkimise kurat ette.
 Tema töö, nagu ta seletas, seisab selles, et võimalikult
 ruttu suuremale inimeste hulgale kõigi neid rumalusi
 ja jälkuji teada anda, mis ilma peal tehakse ja kirjutatakse.

Kunstide kurat seletas, et tema selle nime all, nagu
 tahaks inimesi tööstida ja nende kõrgemaid tundmusi
 äratada, kunstnikka patuteele juhib, neid oma kaju-
 tust liig meelitawalt ette tooma sundis.

Arstiteaduse kurat seletas: tema töö seisab selles,
 et inimesi uskuma panna, nagu oleks ihu eest hoolitse-
 mine kõige tähtsam asi. Et aga ihu eest hoolitse-
 misel otja ei ole, siis unustawad inimesed, kes arsti-
 teaduse abil oma ihu eest hoolt kannawad, mitte
 ainult teiste elu peale mõtlemise, waid ka oma enese
 elu ära.

— Hariduse kurat seletas: tema püüda inimestele
 tõeks teha, et see üks heategu on, kui inimene kõif
 seda oma kasuks pruugib, kuradid soowitawad, et kui
 inimene kõif seda omaks kasuks pruugib, siis ta enesega
 täiesti rahul võib olla ja enam paremuse poole püüda
 ei tarvitse.

Kaswatus-teaduse kurat seletas: tema tõendada
 inimestele et nemad võida ise küll pahasti elada ja

ei pruukida sugugi teada, milles hea elu seisab, siisgi mõista nad lapsi küllalt hea elule õpetada,

Õigeteele juhtimise kurat seletas; tema õpetada inimestele seda, olgu nad ise küll kõlwatumad. siisgi võida nad teisi kõlwatumaid parandada.

Uimastamise kurat ütles: tema õpetada inimesi, kuidas selle asemel, et paha elu järelduste piinadest peafeda, mitte pruukida paremini elada katsuda. waid parem olla uimastawate rohtude: wiina, opiumi, tubaka ja morfiumi abil paha unustada püüda.

Heategemise kurat ütles: tema seletada inimestele, et kui nad puudade kaupa riisuwad ja riisuwatele solotnikkude kaupa tagasi annawad, siis on nad ikka heategijad ja ei pruugi ennast rohkem täiendada, ja seda wiisi teeb ta neid headusele kättesaamataks.

Sotsialismuse kurat kiitles sellega, et tema seisuste wahel wihawaenu õhutab, muidugi selle tähtsa nime all: inimeste seas seltiskondliht elu kõrgemale järjele tõsta katsudes.

Naisterahwa küsimuse kurat kiitles sellega, et tema mitte ühi wihawaenu seisuste wahel ei külwa, waid seda ka jugude wahel teeb, muidugi ikka jälle elu täiendamiseks:

— Mina hõlbuse kurat; Mina moodide kurat! kiskendawad ja piuksuwad weel teised paharetid, Beltsebuli ette tükkides.

— Kas te tõeste mõtlete et ma nii wana ja rumal olen, et sellest aru ei saa: kui juba eluõpetus wale alusel seisab, siis saab kõik mis meile enne kahjuks mõis olla, nüüd kasuks tulema, hüüdis teine

wanajarwif ja plahwatas naerma. — Hea küll!
 Täna ülepea kõiki!

Ja kõik kuradid keerlesiwad ja tantsisiwad Beltse-
 buli ümber, selle juures ise laginal naerdes, kiunudes,
 wiskistates ja jabadega pekstes.

Beltsebul ajas tiivad laiali ja kesis ringi keskel,
 jalgu kõrgele tõstes ja tiibadega raputates. Ülemalt
 aga kostis: kisa, nutt, hoigamine ja hammaste kiris-
 tamine.

Ar 907
 Tolstoi

ESTI
 RAHVUSRAAMATUKOOL

735

K. Luksepa.

kirjastusel Tallinnas on järgmised ülemaailma kuulsa
venekirjaniku Grahw Leo Tolstoi raamatud
ilmunud:

Läkitus waimulikkudele. 12 kop.

Nus Börgu (Börgu langemine ja uuesti tärka-
mine.) 12 kop.

Л. Толстой въ бедномъ положеніи. 8 коп.

Varsti ilmub: „**Mis peame meie siis tegema?**“
annele kaupa.

Sealt on ka saada:

Glü Tjari eest (Benemaa mäsju möllus) 1 rub.

Latsarus tule wälja. 50 kop.

Balakirewi kannupoisid. 25 kop.

Suur Wene Prantsuse sõda. 60 kop.

Kes ülewal nimetatud raamatute hinna rahas ehk
postmarkides alama nimetatud adressi järele sisse
saadab, sellele saadetakse nad postiga ilma tuluta kätte.
Jällemüüjatele harilikud protsendid.

K. Luksep.

Tallinnas. Suure Pärnu uulitsal № 21.